

Шуневич Б.І., доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту, професор кафедри технічного перекладу Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,

Рак Н.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технічного перекладу Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

За п'ять років функціонування випускової кафедри технічного перекладу (ТП) у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД) видано ряд посібників, словників, розмовників, методичних розробок, дистанційних курсів для організації навчання студентів на бакалаврському і магістерському рівнях у нашому університеті.

Мета статті – описати укладені протягом 2012–2017 рр. навчальні матеріали для підготовки перекладачів технічної літератури в ЛДУ БЖД, намітити перспективи їх подальшого вдосконалення самостійно і у співпраці з викладачами кафедр інших українських і закордонних навчальних закладів.

Основне завдання кафедри – підготувати висококваліфікованих перекладачів усного і письмового перекладу для потреб Державної служби України з надзвичайних ситуацій під час проведення міжнародних навчань, конференцій і семінарів, а також створення іноземно-українських та українсько-іноземних словників, розмовників для перекладу української та іноземної літератури з цієї тематики. Подібні кафедри створені для підготовки перекладачів для потреб Служби безпеки України у Києві, Міністерства внутрішніх справ у Харкові та ін.

Поки що проведено шість наборів студентів, відбулися два випуски студентів освітньо-кваліфікаційного рівня (ОКР) «бакалавр» за спеціальністю «Філологія» спеціалізації «Англійсько-український технічний переклад» і один випуск студентів рівня «магістр». У 2016 і 2018 роках проведено акредитацію обох рівнів підготовки.

Під час навчального процесу викладачі кафедри ТП використовують **українські та закордонні посібники**. Наприклад, для поглиблення знань з англійської мови на першому курсі використовуються новітні розробки видавництва «Лонгман» (Longman) *Language Leader* [12], які дають можливість організувати, крім традиційного очного, ще й дистанційне навчання мови, а для вивчення загальнонаукової й загальнотехнічної термінології студентам запропоновано посібник *Technical English* [13].

Для вивчення спеціальних дисциплін викладачі використовують посібники відомих українських **науковців з інших навчальних закладів України**, наприклад, п'яте видання підручника «Теорія та практика перекладу (аспектний переклад)» І. Корунця [3], підручник «Теорія та практика перекладу

(німецька мова)» Т. Кияка, А. Науменка, О. Огуя [2]; **власні розробки**, наприклад: *посібник* Т. Струк «Вступ до галузевого перекладу» [10], *словники і розмовники*, укладені викладачами і студентами ЛДУ БЖД, які частково описані в доповіді Б. Шуневича [11] під час виступу на Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект» у Національному університеті цивільного захисту України у жовтні 2017 р., а саме: **«Короткий українсько-англійський словник зі сфери надзвичайних ситуацій»** (за ред. М.С. Ковалю, Б.І. Шуневича), з понад 5000 термінів і термінологічних сполучень, «Англійсько-український словник пожежно-технічних термінів» (Н. Вовчата, І. Дробіт, М. Коваль, Н. Рак, Д. Чалий, Б. Шуневич) обсягом понад 16 000 лексичних одиниць, «Українсько-німецький пожежно-технічний словник» з-понад 3 000 термінів (Ю. Дем'янчук), «Українсько-англійський та англійсько-український розмовник служби 112» (Вовчата Н., Дідух Л., Шуневич Б.; за заг. ред. Ковалю М.), «Українсько-німецький та німецько-український розмовник служби 112» (Дем'янчук Ю.), «Англо-русский и русско-английский разговорник» (Вовчата Н., Дідух Л., Коваль М., Шуневич Б.) і спільно з польськими колегами «Na końcu języka... niezbędnik dla dyspozytora i ratownika», *методичні розробки* [4; 5; 6], *методичні рекомендації* [7; 8; 9] та *дистанційні курси* [1] на основі укладених посібників і методичних розробок.

Навчальні матеріали для викладання іноземних мов у ЛДУ БЖД, які підготовлені для курсантів і студентів спеціальностей «Пожежна безпека», «Транспортні технології», «Екологічна безпека» та ін., і також описані у згаданій вище статті [11], наприклад, посібник «Англійська мова для рятувальників» (Частина 1–2), укладений для курсантів і студентів першого-другого курсів напряму підготовки «Пожежна справа» і «Цивільний захист», поки що, використовуються студентами спеціальності «Філологія» для вивчення лексики з цих напрямів підготовки. Подібні посібники видані для курсантів і студентів, які вивчають німецьку і французьку мови; наприклад, «Професійна німецька мова. Тести і вправи», «Тексти та вправи на професійну тематику з французької мови» також використовуються студентами-філологами.

Розглянемо детальніше деякі згадані вище навчальні посібники, укладені для студентів-філологів. Курс лекцій «Вступ до галузевого перекладу» (ад'юнкта кафедри практичної психології та педагогіки Т. Струк [10]) складається з восьми тем лекцій, до кожної з яких додається література і список питань за темою лекцій. У лекціях проведено огляд напрямів, які виникли внаслідок розвитку нових технологій перекладу та можливостей професійної реалізації майбутніх перекладачів. Основи галузевого перекладу викладені відповідно до етапів ведення перекладацького проекту з використанням сучасних перекладацьких технологій. Автор посібника ознайомлює студентів із процесом перекладу відповідно до галузевих стандартів, існуючими системами автоматизованого перекладу та особливостями їх використання, етапами процесу перекладу (аналіз тексту, робота з термінологією, переклад, забезпе-

чення якості) та алгоритмом роботи з фаховим текстом. На практичних заняттях студенти використовують для перекладу технічних текстів автоматизовані системи перекладу «Традос» (Trados), мемоКю (memoQ) та інші.

У процесі співпраці з українськими і закордонними перекладацькими компаніями виникла потреба в тому, щоб студенти бакалаврського рівня мали відповідні навички і знання особливостей перекладу, крім патентів США, Великобританії, Канади та Австралії, ще й патентів країн, мови яких вивчають студенти як другу (німецьку, французьку або польську) і рідну (українську) мови під час навчання на кафедрі ТП, тобто патентів України, Німеччини, Австрії, Франції й Польщі.

Зараз проводиться підготовка до друку посібників на основі випробуваних матеріалів згаданих вище методичних розробок. Наприклад, на основі «Методичної розробки до курсу лекцій «Переклад патентних описів»» [6] підготовлено до друку посібник з ідентичною назвою. Він складається з восьми тем, які стосуються згаданої тематики англomовних країн, України, Німеччини, Австрії, Франції та Польщі. На практичних заняттях студенти вчаться перекладати патентні описи з допомогою автоматизованих систем перекладу, а на заняттях із другої іноземної мови перекладають тексти про засоби захисту інтелектуальної власності іншими, крім англійської (німецькою, французькою та польською), мовами.

«Методична розробка до курсу лекцій «Історія перекладу»» [4] готується до друку у формі посібника, теми лекцій якого будуть стосуватися історії художнього і військово-технічного перекладу в англomовних країнах (Великобританія, США, Канада та Австралія), а також в Україні, Німеччині, Австрії, Франції й Польщі.

Велика увага на кафедрі ТП приділяється лексикографічній діяльності викладачів і студентів. Наприклад, на практичних заняттях кожного першого семестру дисципліни «Комп'ютерна лексикографія» [5] студенти розпочинають роботу над новими словниками (під керівництвом викладача збирають матеріали, впорядковують та досліджують англійські та українські терміни за спеціально розробленою методикою) [9]. У результаті цієї роботи студенти перших курсів чотирьох наборів підготували матеріали для «Англійсько-українського словника пожежно-технічних термінів» (обсягом приблизно 16 тис. термінів) [11], який вже опублікований, готуються до друку «Англійсько-український словник термінів автомобільного транспорту» (9 і 35 тис. термінів), «Англійсько-український словник термінів з психології» (понад 22 тис. термінів) та «Англійсько-український словник патентних термінів» (8 тис. термінів).

«Англійсько-український словник пожежно-технічних термінів» укладений студентами і викладачами кафедри технічного перекладу, а також викладачами кафедри наглядно-профілактичної діяльності і кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт ЛДУ БЖД. Польську, словацьку і німецьку частину цього словника готують наші колеги з польських, словацьких і німецьких вищих навчальних закладів.

Співавторами «Англійсько-українського словника термінів автомобільного транспорту» та «Англійсько-українського словника термінів з психології» є окремі науковці й колективи науковців з інших вищих навчальних закладів України.

У «Методичних рекомендаціях для організації дослідження термінів» студентами напряму підготовки 035 «Філологія» [9] обґрунтовано необхідність дослідження структури термінів українських та іншомовних терміносистем з метою виявлення нових шляхів їх утворення та перекладу, запропоновано основні теми для дослідження однослівних і багатокомпонентних термінів, послідовність роботи під час виявлення окремо моделей однослівних і окремо дво- і більше компонентних термінів, вправи для тренування перед проведенням самого дослідження.

У двох частинах «Методичних рекомендацій для вивчення структури і перекладу англійських та українських ініціальних абревіатур і скорочень термінів студентами напряму підготовки 035 «Філологія» та інших напрямів підготовки» (Шуневич Б., Демидяк І., Довбуш О., Рак Н.) обґрунтовано необхідність дослідження структури ініціальних абревіатур термінів англійських та українських абревіатур з метою виявлення нових шляхів їх утворення та перекладу на прикладі семи терміносистем, а саме: 1-ша частина – на основі робототехнічних, пожежно-технічних і автотранспортних термінів [7], а 2-га частина – термінів з дистанційного навчання, патентних, психологічних і військових термінів (документів НАТО) [8].

Викладачі нашого університету завершують процес укладання дистанційних курсів (ДК) для організації навчання англійської, німецької та французької мов курсантів і студентів, а також інших дисциплін, наприклад, «Теорія і практика дистанційного навчання» [1] для десяти напрямів підготовки на бакалаврському, магістерському рівнях та ад'юнктури.

Висновки. Як видно з проведеного аналізу навчальних матеріалів, протягом 2012–2017 рр. викладачами кафедри ТП укладено для ОКР «бакалавр» 1 посібник, 2 словники, підготовлено до друку ще 3 словники, 4 розмовники, 3 методичні розробки, які готові до видання як навчальні посібники і 3 методичні рекомендації.

На перших і других курсах студентам тимчасово пропонуються посібники, видані в інших навчальних закладах і за кордоном, а на старших курсах – на початку діяльності кафедри технічного перекладу спостерігалася спільна робота над посібниками науковців однієї кафедри, потім – міжкафедральна співпраця, а останнім часом є тенденція до створення міжуніверситетських і міжнародних навчальних матеріалів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дистанційний курс для магістрів «Теоретичні основи дистанційного навчання». – Режим доступу: <http://virt.ldubgd.edu.ua/enrol/index.php?id=1355>.

2. Кияк Т.Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова): підручник для студентів вищих навчальних закладів / Т.Р. Кияк, А.М. Науменко, О.Д. Огуй.– Вінниця: Нова книга, 2006.– 592 с.
3. Корунець І. Теорія та практика перекладу (аспектний переклад): Підручник / І. Корунець. – 5-те вид., виправ. і допов.– Вінниця: Нова книга, 2017. – 448 с.
4. Методична розробка до курсу лекцій «Історія перекладу» / уклад. Шуневич Б., Костик Н. – Львів: ЛДУ БЖД, 2015 р. – 146 с.
5. Методична розробка до курсу лекцій «Комп'ютерна лексикографія» / Уклад. Шуневич Б., Демидяк І. – Львів: ЛДУ БЖД, 2015 р. – 168 с.
6. Методична розробка до курсу лекцій «Переклад патентних описів» / уклад. Шуневич Б., Бенькевич Г., Губич П., Попко І. – Львів: ЛДУ БЖД, 2015. – 124 с.
7. Методичні рекомендації для вивчення структури і перекладу англійських та українських ініціальних абревіатур і скорочень термінів» студентами напряму підготовки 035 «Філологія»: у 2-х част. Частина 1 / уклад. Шуневич Б., Демидяк І., Довбуш О., Рак Н. – Львів: ЛДУ БЖД, 2016. – 77 с.
8. Методичні рекомендації для вивчення структури і перекладу англійських та українських ініціальних абревіатур і скорочень термінів» студентами напряму підготовки 035 «Філологія» / уклад. Шуневич Б., Демидяк І., Довбуш О., Н. Рак (У 2 частинах) // Частина 2. – Львів: ЛДУ БЖД, 2016. – 94 с.
9. Методичні рекомендації для організації дослідження термінів студентами напряму підготовки 035 «Філологія» / Уклад. Шуневич Б., Дробіт І., Довбуш О. – Львів: ЛДУ БЖД, 2015. – 86 с.
10. Струк Т. Вступ до галузевого перекладу : навчальний посібник / Струк Т. – Львів: вид-во ЛДУ БЖД, 2017. – 134 с.
11. Шуневич Б. Навчальні матеріали для викладання іноземних мов у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності / І.Б. Шуневич // Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, 19 жовтня 2017 р. – Х.: НУЦЗУ, 2017. – С. 155–157.
12. Language Leader: Coursebook/David Cotton, David Falvey, Simon Kent.–Third impression.– Longman, 2015.– 184 p.
13. Technical English 2: Course Book/David Bonamy. – Longman, 2012. – 128 p.